

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJOS
POLITIKOS ĮGYVENDINIMO GRUPĖS
PAŽYMA**

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS PASITARIMO PROTOKOLO „DĖL
MINISTRO PIRMININKO PAVEDIMU APLINKOS MINISTRO ĮSAKYMU SUDARYTOS
KOMISIJOS PASIŪLYTŲ PRIEMONIŲ IR PETICIJOJE „DĖL KLAIPĖDIEČIŲ TEISĖS Į
ŠVARIĄ IR SVEIKĄ APLINKĄ UŽTIKRINIMO“ PATEIKTŲ REIKALAVIMŲ
VYRIAUSYBEI, SIEKIANČI SPREŠTI GYVENTOJŲ KELIAMAS KVAPŲ IR KITAS
SUSIJUSIAS PROBLEMAS, ĮGYVENDINIMO“ PROJEKTO**

2018-12-11 Nr. NV-3360

Vilnius

Projekto rengėja – Aplinkos ministerija.

Projekto tikslas – priimti sprendimus dėl veiksmų ir priemonių, kurių reikia imtis siekiant spręsti gyventojų keliamas kvapų ir kitas susijusias problemas, įgyvendinimo.

Dabartinė situacija:

- **2018-09-13 LRVK vykusio susitikimo** su Šernų ir Ketvergių kaimų bendruomenės bei asociacijos Klaipėdos Marių bendruomenės atstovais **metu buvo pateikti faktai dėl Dumpių kaime vykdomos nekontroliuojamos įmonių veiklos teršiant aplinkos orą ir sukeliant neigiamą poveikį žmonių sveikatai.**
- **Įvardintos konkrečios problemos, galimi aplinkos apsaugos ir visuomenės sveikatos pažeidimai šiose įmonėse:** UAB „Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centras“ (KRATC), AB „Grigeo Klaipėda“ (GRIGEO), UAB „Branda Lt“ (BRANDA), AB „Klaipėdos vanduo“ (miesto nuotekų valykla), UAB „Toksika“ (Toksika) ir UAB „Hidrostatyba“.
- **2018-09-19 Ministro pirmininko pavedimu aplinkos ministrui, sveikatos apsaugos ministrui ir Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriui pavesta** kartu su Fizinių ir technologijos mokslų centro ekspertais ir kitais mokslininkais, dalyvaujant Bendruomenių atstovams, **nedelsiant sudaryti komisiją nurodytiems faktams ištirti ir pateikti komisijos išvadas ir pasiūlymus.**
- **Aplinkos ministro 2018-09-25 įsakymu sudaryta komisija, į kurios sudėtį įrašyti** Aplinkos ministerijos atstovai, Sveikatos apsaugos ministerijos deleguoti Nacionalinio visuomenės sveikatos centro (NVSC) ir Nacionalinės visuomenės sveikatos priežiūros laboratorijos (NVSPL) atstovai, Nacionalinės maisto ir veterinarijos tarnybos (NMVT), Fizinių ir technologijos mokslų centro (FTMC) atstovai, Seimo nario K. Mažeikos padėjėjas.
- **Komisija 2018-09-26 Klaipėdoje susitiko su bendruomenių atstovais, jų siūlymu kartu lankėsi įmonėse** KRATC, GRIGEO, BRANDA ir miesto nuotekų valykloje. **Komisija 2018-11-09 pateikė Vyriausybei išvadas ir pasiūlymus** (rengiant aktyviai dalyvavo bendruomenių deleguoti atstovai).
- **2018-11-20 LRVK gauta 14 asociacijų pasirašyta peticija „Dėl klaipėdiečių teisės į švarią ir sveiką aplinką užtikrinimo“, kurioje išdėstyti reikalavimai** Klaipėdos miesto savivaldybės administracijai ir Vyriausybei.

Projekto esmė – siūloma:

1. Pavesti AM:			
1.1	Pateikti Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo pakeitimo projektą	2019-01-31	<ul style="list-style-type: none"> ➤ nustatyti aiškesnes ir griežtesnes sąlygas aplinkosauginių reikalavimų neatitinkančios ūkinės veiklos stabdymui (pvz., dėl sistemingo leidimo sąlygų, ūkinės veiklos procesų reglamentuojančių reikalavimų nesilaikymo, atliekų netvarkymo, aplinkos būklės blogėjimo ir pan.); ➤ aiškiau reglamentuoti valstybinių laboratorinių tyrimų vykdymą, atsiejant valstybinių laboratorinių tyrimų atlikimą nuo ūkinės veiklos patikrinimo vykdant valstybinę kontrolę ir suteikti teisę atlikti laboratorinius tyrimus iš anksto nepranešus. <i>Pagal šiuo metu galiojantį teisinį reglamentavimą, negavus skundo, pvz., prevenciškai norint paimti mėginius iš taršiausių ūkio subjektų, laboratorinių mėginių paėmimas taip pat traktuojamas kaip ūkio subjekto veiklos patikrinimas ir ūkio subjektas iš anksto apie tokį patikrinimą informuojamas. Iš anksto informavus, dažniausiai laboratorinių tyrimų rezultatai neatspindi tikrosios taršos padėties.</i>
1.2	Pateikti Viešojo administravimo įstatymo pakeitimo projektą	2019-01-31	Nustatyti teisę tam tikrus kriterijus atitinkančios ūkio subjektų veiklos patikrinimus vykdant aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę atlikti be išankstinio ūkio subjekto informavimo.
1.3	Pateikti Aplinkos apsaugos įstatymo pakeitimo projektą	2019-01-31	Sugriežtinti reikalavimus ūkinei veiklai: <ul style="list-style-type: none"> ➤ įtvirtinti apribojimus medžiagų, žaliavų, produktų neleistinam patekimui už veiklos vykdymo teritorijos ribų (į aplinką) ir nustatyti atitinkamą juridinių asmenų atsakomybę; ➤ sugriežtinti TIPK leidimų ir taršos leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo pagrindus - nustatyti, kad leidimai negali būti išduodami, jei veikla uždrausta kitais įstatymais ar Vyriausybės nutarimais, įtvirtinti prievolę pakeisti leidimą, kai reikia sugriežtinti ar įrašyti papildomas leidimo sąlygas, kai nustatomas leidimų sąlygų pažeidimas, įtvirtinti leidimų panaikinimo pagrindus už pakartotinius leidimų sąlygų pažeidimus. <i>Šiuo metu yra tam tikra teisinė kolizija. Aplinkos apsaugos įstatyme nustatytas <u>baigtinis</u> sąrašas atvejų, kada paraiška leidimui gauti gali būti atmesta arba gali būti atsisakoma išduoti leidimą. Atsakinga institucija neturi teisinio pagrindo neišduoti leidimo veiklai, kuri neleidžiama kitais įstatymais, pvz. veiklai, kuri neatitiko teisės aktuose nustatyto žemės sklypo naudojimo būdo.</i>
1.4	Pateikti Mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo pakeitimo projektą	2019-01-31	Didinti mokesčio už aplinkos taršą tarifus , kad mokesčio dydis skatintų ūkinės veiklos vykdytojus mažinti taršą, skatintų investicijas į mažiau taršias technologijas. <i>Šiuo metu taikomi tarifai, nekeisti nuo 2007 m., yra per maži, kadangi neskatina investuoti į mažiau taršias technologijas ar diegti aplinkos taršą mažinančias priemones. Įmonės renkasi mokėti mokestį už aplinkos teršimą, bet neinvestuoti į taršą mažinančias priemones.</i>

			<i>Latvijoje ir Estijoje šis mokestis yra keletą kartų didesnis, nei Lietuvoje.</i>
1.5	Pateikti Aplinkos monitoringo įstatymo pakeitimo projektą	2019-03-31	<p>Užtikrinti patikimus (faktinę situaciją atitinkančius) ūkio subjektų išmetamų/išleidžiamų teršalų ir jų poveikio aplinkai tyrimus:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ dalį ūkio subjektų aplinkos monitoringo laboratorinių tyrimų perduoti atlikti valstybinių laboratorinių tyrimų apimtyje ir nustatyti pareigą ūkio subjektams apmokėti už šiuos valstybinius laboratorinius tyrimus; ➤ įstatyme nustatyti leidimų, suteikiančių teisę laboratorijoms vykdyti taršos šaltinių išmetamų į aplinką teršalų ir teršalų aplinkos elementuose matavimus ir tyrimus, išdavimo, sustabdymo, galiojimo panaikinimo pagrindus/kriterijus. <i>Dabar įstatymo lygmenyje nenumatyti kriterijai, kuriais vadovaujantis, nustačius pažeidimus, galima būtų sustabdyti ar panaikinti leidimo laboratorijai vykdyti matavimus galiojimą (tokie kriterijai nustatyti tik aplinkos ministro įsakymu.</i>
1.6	Įvertinti esamą teisinį reglamentavimą, esant poreikiui parengti teisės aktų pakeitimo projektus, reglamentuojančius planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo procesuose dalyvavusių subjektų dalyvavimą tolesniuose leidimų išdavimo, veikos vykdymo kontrolės etapuose	2019-03-31	Tas institucijas, kurios dalyvavo PAV procese, siūloma įtraukti į tolesnius veiklos vystymo etapus ir kad jos pagal kompetenciją prisiimtų atsakomybę už sprendinių įgyvendinimą (pvz., išduodant statybą leidžiantį dokumentą, TIPK leidimą ir kt.). Tam galimai reikėtų keisti, pvz., Statybos įstatymą, Aplinkos apsaugos įstatymą, Vietos savivaldos įstatymą ir kitus su kultūros vertybių apsauga, civiline sauga, visuomenės sveikatos priežiūra susijusius įstatymus, institucijų nuostatus ir kt. Tam, kad išsiaiškinti, kuriuos įstatymus ir kokiais aspektais reikia keisti, reikalinga išsami diskusija su atitinkamų sričių specialistais iš Sveikatos apsaugos, Vidaus reikalų, Kultūros ministerijų, Lietuvos savivaldybių asociacijos, ir jei jie sutiktų dalyvauti minėtuose leidimų išdavimo procesuose – svarstyti, kaip ir kokiuose įstatymuose sureguliuoti jų atsakomybę.
1.7	Pagerinti technologiškai sudėtingų objektų aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės efektyvumą	2019-05-01	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Aplinkos apsaugos departamente sukurti specializuotus sudėtingų pramoninių objektų kontrolės padalinius; ➤ vykdyti pareigūnų rotaciją; ➤ sukurti efektyvią kontrolės rezultatų vertinimo sistemą (klasimynų pildymas/vertinimas).
1.8	Pakeisti aplinkos ministro įsakymu patvirtintas biologiškai skaidžių atliekų kompostavimo taisykles	2019-05-01	Nustatyti griežtesnius technologinius bei aplinkosauginius reikalavimus kompostavimo veiklai (<i>nustatyti aiškius atliekų vartimo kompostu kriterijus, komposto laikymo (sandėliavimo) sąlygas ir terminus, temperatūros parametrus, kvapų išsiskyrimą ribojančias priemones</i>).
2. Pavesti SAM:			
2.1	Pateikti		Siūloma išplėsti NVSC įgaliojimus kvapų kontrolės

	Visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo pakeitimo projektą		<p>srityje, įskaitant TIPK ir Taršos leidimuose sąlygų laikymosi kontrolę. Kvapų kontrolės klausimas šiuo metu priskirtas SAM, kadangi kvapas, kaip tam tikra medžiagos savybė, dėl savo pobūdžio daro psichoemocinį poveikį visuomenei (t. y. žmonėms), o ne aplinkai (aplinkos komponentams), tačiau ši sritis taip siaurai reglamentuota Visuomenės sveikatos priežiūros įstatyme, kad praktiškai NVSC nesuteikia jokių galių vykdyti <u>ūkio subjektų kontrolę kvapų srityje</u>. NVSC vykdo kvapų kontrolę tik <u>gyvenamuosiuose ir visuomeninės paskirties pastatuose</u>. Šiuo metu NVSC derina paraiškas TIPK leidimams gauti ir pagal kompetenciją dalyvauja nustatant TIPK leidimų sąlygas (t. y. pateikia su visuomenės sveikatos apsauga susijusias sąlygas, kurias reikia įrašyti į TIPK leidimą dėl kvapų kontrolės Aplinkos apsaugos agentūrai (jos įrašomos kartu su aplinkosauginėmis sąlygomis). TIPK leidime įrašytų sąlygų laikymąsi vadovaudamiesi Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymu kontroliuoja aplinkos apsaugos inspektoriai, tačiau <u>jie neturi kompetencijos tikrinti sąlygų, susijusių su visuomenės sveikatos apsauga, laikymosi</u>. Kadangi NVSC neturi valstybinės kontrolės funkcijos, jis taip pat neturi galimybės kontroliuoti, kaip laikomasi jų nurodytų ir į TIPK leidimą įrašytų kvapų mažinimui skirtų sąlygų. Papildžius Visuomenės sveikatos priežiūros įstatymą, NVSC specialistai kartu su aplinkos apsaugos pareigūnais galėtų atlikti įmonių patikrinimus – kontroliuoti, kaip laikomasi leidimo sąlygų dėl kvapų. Būtina pabrėžti, kad taršos prevenciją, oro taršos ir kokybės vertinimą ir valdymą reguliuojantys ES aplinkosauginiai teisės aktai (pvz., Direktyva 2010/75/ES dėl pramoninių išmetamų teršalų (taršos integruotos prevencijos ir kontrolės), taip vadinama oro kokybės direktyva 2008/50/ES ir kt.) <u>nereglamentuoja kvapų klausimų</u> (apie kvapus net preambulėse neužsimenama), kadangi kvapai nėra suprantami kaip teršalai ar tarša ir šis išskirtinai su visuomenės sveikata susijęs klausimas nesiejamas su aplinkos apsauga.</p>
2.2	Pateikti Viešojo administravimo įstatymo pakeitimo projektą		Nustatyti teisę tam tikrus kriterijus atitinkančios ūkio subjektų veiklos patikrinimus vykdant visuomenės sveikatos saugos kontrolę atlikti be išankstinio ūkio subjekto informavimo .
2.3	Pateikti Administracinių nusižengimų kodekso pakeitimo projektą		Nustatyti griežtesnes baudas už kvapus reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų nesilaikymą.
2.4	Parengti Kvapų kontrolės gyvenamosios aplinkos ore taisyklių pakeitimo projektą	2019-05-01	<ul style="list-style-type: none"> ➤ sutrumpinti kvapo kontrolės gyvenamosios aplinkos ore laiką; ➤ nustatyti ūkio subjektų prievolę rengti kvapų valdymo planus.
2.5	Parengti psichoemocinio poveikio vertinimo		

	rekomendacijas		
2.6	Nustatyti minimalius privalomus (bendruosius) technologinius reikalavimus tam tikroms su kvapų sklidimu susijusioms veikloms.		
3. Pavesti AM kartu su VRM, SAM ir bendradarbiaujant su Lietuvos savivaldybių asociacija:			
	Įvertinti esamą teisinį reglamentavimą, esant poreikiui parengti teisės aktų pakeitimo projektus, suteikiančius daugiau teisių ir pareigų savivaldybėms	2018-03-31	Pvz. nustatyti specifines vietos sąlygas atitinkančius ūkio subjektų ar gyventojų veiklos aplinkosauginius ribojimus ir kontroliuoti jų laikymąsi.
4. Siūlyti Klaipėdos miesto savivaldybei ir Klaipėdos rajono savivaldybei:			
4.1	Inicijuoti sprendimo priėmimą dėl AB „Grigeo Klaipėda“ gamybinių nuotekų išleidimo į Klaipėdos miesto nuotekų surinkimo sistemą		Ar yra teisinės priemonės, kuriomis būtų galima įpareigoti jungtis prie miesto nuotekų sistemos?
4.2	Teritorijų planavimo ir statybų planavimo procese Dumpių km. teritorijoje ir jo gretimybėse nebeplanuoti įmonių (veiklų)		NVSC nustatyti suminiai įmonių kvapų rezultatai rodo, kad Dumpių km. teritorijoje ir jo gretimybėse nemalonus kvapus skleidžiančių įmonių plėtros potencialas yra išnaudotas.
4.3	Parengti kompleksinę (strateginę) poveikio visuomenės sveikatai ir aplinkai valdymo Programą		Nustatyti Dumpių, Toleikių, Ketvergių, Spengių kaimų ir jiems gretimų teritorijų (kitų teritorijų) tolesnę vystymo perspektyvą ir aplinkos apsaugos, visuomenės sveikatos saugos priemones.
4.4	Sudaryti nuolat veikiančią kvapų ir aplinkos taršos stebėsenos darbo grupę		Bendradarbiauti su bendruomenių atstovais, mokslo institucijomis. Tikslas - rinkti, vertinti ir sisteminti informaciją apie aplinkos būklę, operatyviai reaguoti teikiant rekomendacijas savivaldybėms, ūkio subjektams, kontrolę vykdančioms institucijoms.
5. Pavesti Aplinkos ministerijai, Sveikatos apsaugos ministerijai, Valstybinei maisto ir			

veterinarijos tarnybai pagal kompetenciją užtikrinti kitų Komisijos pateiktų siūlymų įgyvendinimą.

Derinimas:

- **SAM pozicija dėl Komisijos pateiktų siūlymų:**
 - **Nepritaria siūlymui išplėsti NVSC įgaliojimus kvapų kontrolės srityje**, įskaitant TIPK ir Taršos leidimuose nustatytų sąlygų laikymosi kontrolę. Argumentai – kvapą sukelia į orą išmetamos cheminės medžiagos, jų miškiniai, kvapas atsiranda dėl žmonių ūkinės veiklos (*nepakankamai pažangių technologijų taikymo, tinkamų oro valdymo įrenginių nebuvimo, aplinkosauginių reikalavimų pažeidimo*), AM yra pagrindinė institucija pagal kompetenciją atsakinga už aplinkos oro kokybės valdymo priemonių įgyvendinimą, kvapų valdymas yra bendra visos TIPK leidimų išdavimo, jų kontrolės sistemos dalis, AAD yra pavesta vykdyti TIPK leidimų sąlygų laikymosi kontrolę, siūlymas neatitinka viešojo administravimo proporcingumo, efektyvumo, teisėkūros tikslingumo, proporcingumo, sistemiškumo principų, didintų našą ūkio subjektams, dubliuotų funkcijas, pareikalautų papildomų lėšų.
 - **Dėl siūlymo sumažinti kvapo koncentracijos ribinę vertę, sutrumpinti kvapo koncentracijos nustatymo laiką, kvapų kontrolę pavesti vienai institucijai – NVSC.** Šiuo klausimu dirba tarpžinybinė darbo grupė. Pažymi, kad kvapus galima sumažinti ar likviduoti nedarant brangių kvapo koncentracijos tyrimų, efektą galima pasiekti kitomis priemonėmis (*pašalinus aplinkosauginių reikalavimų pažeidimus, įdiegus oro taršos prevencijos ir valdymo priemones*), aplinkos oro taršos šaltinių inventorizacijos duomenis, reikalingus kvapo koncentracijai nustatyti, turi AM institucijos, lieka aktualus meteorologinių duomenų, reikalingų kvapo koncentracijos gyvenamosios aplinkos ore nustatymui ir modeliavimui, gavimo neatlygintinai iš AM institucijų klausimas (vieno ūkio subjekto kvapo taršai modeliuoti tokie duomenys kainuoja apie 1600 eurų).
 - **Nepritaria siūlymui parengti psichoemocinio poveikio vertinimo metodiką arba rekomendacijas**, nes neaiškus siūlymo tikslingumas, pritaikomumas.
 - **Nepritaria siūlymui nustatyti minimalius privalomus (bendruosius) technologinius reikalavimus tam tikroms su kvapų sklidimu susijusioms veikloms.** Argumentai – geriausių prieinamų gamybos būdų (GPGB) informaciniuose dokumentuose yra nustatyti su kvapų emisijų ribojimu ir valdymu susiję technologiniai reikalavimai atskiroms ūkio šakoms. GPGB apibrėžtį nustato AM, suderinus su ŽŪM ir ŪM. Vienas pagrindinių principų, kuriais vadovaujantis išduodamas TIPK leidimas, yra GPGB taikymas.
 - **Mano, kad šiuo metu nustatytos sankcijos už kvapus reglamentuojančių teisės aktų pažeidimus yra pakankamos** (asmenims – įspėjimas arba bauda nuo 60 iki 140 eurų, juridinių asmenų vadovams – nuo 140 iki 600 eurų).
 - **Dėl siūlymo panaikinti prievolę kontroliuojančioms institucijoms iš anksto informuoti ūkio subjektą apie planuojamą patikrinimą.** Siūlymas perteklinis ir netikslingas, nes ir dabar vadovaujantis Viešojo administravimo įstatymo nuostatomis, turint informacijos ar kilus pagrįstų įtarimų, gali būti atliekamas neplaninis patikrinimas, neinformuojant ūkio subjekto.
- **Projektas aptartas tarpinstituciniame pasitarime.** ŽŪM nepritaria reikalavimų sugriežtinimui žemės ūkio sektoriuje. Nutarta, kad į ŽŪM specifiką būtina atsižvelgti. ŪM nepritaria siūlymui įtvirtinti galimybę kontrolę atlikti be išankstinio ūkio subjekto informavimo. Liko esminis nesutarimas dėl siūlymo išplėsti NVSC įgaliojimus kvapų kontrolės srityje.

Dalykinio vertinimo išvada – siūlome teikiamą Vyriausybės pasitarimo protokolo projektą svarstyti Vyriausybės pasitarime.

- Siūlytina atsisakyti protokolo 4 punkto „Pavesti Aplinkos ministerijai, Sveikatos apsaugos ministerijai, Valstybinei maisto ir veterinarijos tarnybai pagal kompetenciją užtikrinti kitų Komisijos pateiktų siūlymų įgyvendinimą“, kadangi išlieka daug neapibrėžtumo ir neaiškumo

kokios priemonės konkrečiai bus įgyvendinamos. Visas būtinas priemones problemai spręsti siūlytina numatyti teikiamame projekte.

- Pažymėtina, kad protokolo 1.1.–1.5 punktuose AM numatomi parengti ir Vyriausybei pateikti svarstyti įstatymų projektai susiję su tos pačios problemos sprendimu, todėl jie turi būti teikiami Vyriausybei svarstyti kartu, t. y. vienu paketu. Atitinkamai protokolo 2.1 – 2.3 punktuose SAM pavedami pateikti Vyriausybei įstatymų projektai taip pat turi būti teikiami Vyriausybei svarstyti kartu, t. y. vienu paketu. Siūlytume protokolo projekte suvienodinti teisės aktų projektų pateikimo Vyriausybei svarstyti terminus.
- Atkreiptinas dėmesys, kad tiek Aplinkos ministerijai tiek Sveikatos apsaugos ministerijai pavedama parengti Viešojo administravimo įstatymo pakeitimo projektus (protokolo 1.2 ir 2.2 punktai), todėl siūlytume, siekiant teisėkūros ekonomiškumo principo įgyvendinimo, pavesti institucijoms bendradarbiauti rengiant įstatymo pakeitimus ir Vyriausybei teikti svarstyti vieną Viešojo administravimo įstatymo pakeitimo projektą.
- Pastebėtina, kad jeigu įgyvendinant protokolą bus keičiami Vyriausybės nutarimai, jie turi būti pateikiami Vyriausybei svarstyti kartu su įstatymų projektais.

Politikos įgyvendinimo grupės patarėja

Gina Gajauskienė